LUND UNIVERSITY

Projektet Arbetskraftsmigration, fack och arbetsgivare

Sammanfattning av resultaten

Kjellberg, Anders; Frödin, Olle

2018

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

Link to publication

Citation for published version (APA):
Kjellberg, A., & Frödin, O. (2018). Projektet Arbetskraftsmigration, fack och arbetsgivare: Sammanfattning av resultaten. Sociologiska institutionen, Lunds universitet.

Total number of authors:
2

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

SOCIOLOGISKA INSTITUTIONEN
LUNDS UNIVERSITET
2018-03-21

Projektet *Arbetskraftsmigration, fack och arbetsgivare* (Forte – Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, 2013-2017[1])

Anders Kjellberg (projektledare, professor) & Olle Frödin (docent)

INNEHÅLL

1) Sammanfattning av projektet
2) Publikationer inom projektet
3) Presentationer av projektet på konferenser och seminarier
4) Projektet i media
5) Kontaktinformation

1) SAMMANFATTNING AV PROJEKTET

Sedan december 2008 har Sverige liberalare regler för arbetskraftsinvandring från 'tredje land' (länder utanför EU/EEA) än något annat OECD-land. Svenska arbetsgivare har full frihet att från hela världen rekrytera arbetskraft i vilket yrke eller bransch som helst. Dessförinnan tillämpades arbetsmarknadsprövning för att eliminera flaskhalsar och motverka brist på kvalificerad arbetskraft. Införandet av arbetsgivarstyrd arbetskraftsinvandring motiverades av bristyrkesefterfrågan som inte kunde tillfredsställas inom Sverige eller från andra EU/EEA-länder. Det fackliga inflytandet på arbetskraftsinvandringen reducerades avsevärt genom 2008 års reform.

[1] Dnr 2012-0985. Totalt 3 230 000 kronor i forskningsanslag från FAS/Forte.

Projektets främsta syfte är att förklara varför så många tredjelandsmedborgare rekryterades till branscher som utmärks av hög arbetslöshet och en hög andel anställda med begränsade kvalifikationskrav. För att testa våra hypoteser genomförde vi en studie av samtliga ca 500 nya arbetstillstånd som 2012 beviljades i restaurang- och städbranscherna i Stockholm. Utifrån migranternas dossierer, företagsregister och fackliga avtalsregister konstruerades en databas om migranterna, företagens som rekryterade dem, anställningsvillkoren i arbetserbjudandena samt de fackliga yttrandena.

Den 2008 införda lagstiftningen gjorde det möjligt att 'byta spår' från asylsökande till arbetskraftsinvandrare sedan asylansökan avslagits. En av hypoteserna var att efterfrågan på arbetstillstånd från olika sorters *spårbytare* svarade för en stor del av arbetskratsmigranterna från tredje land. Det visade sig att drygt 40 procent bestod av asylsökande, studerande och personer med familjeanknytning som 'bytte spår' till arbetskraftsinvandrare. Knappt sex av tio migranter var således 'rena arbetskraftsinvandrare'. Flertalet som bytte spår från asyl till arbetskraftsmigrant uppfyllde dock inte de formella kraven för spårbyte, varför vi benämnde dem *informella* spårbytare.

En annan hypotes var att det nya regelverket försatte tredje landsmigranterna i en betydligt mer utsatt position än andra anställda, vilket kunde tänkas göra dem efterfrågade av arbetsgivare som ville utnyttja deras svaga ställning. Under arbetstillståndets två första år är migranten bunden till en specifik arbetsgivare i ett bestämt yrke. Om jobbet förloras väntar utvisning från Sverige såvida inte migranten inom några månader finner ett nytt jobb i samma yrke och att arbetstillstånd beviljas. Efter fyra års arbete väntar i normalfallet permanent uppehållstillstånd. Det kunde därför tänkas att exempelvis asylsökande som bytte spår var beredda att acceptera dåliga arbetsvillkor för att få kunna stanna i Sverige eller återvända hit. Risken att bli utnyttjad kunde förväntas vara störst i företag utan kollektivavtal eftersom de fackliga organisationerna där praktiskt taget saknar kontrollmöjligheter. I Stockholm rekryterades varannan arbetskraftsmigrant till sådana företag.

En tredje hypotes var att arbetsgivare med bakgrund i länder utanför EU föredrog att rekrytera genom transnationella nätverk istället för i Sverige. Mer än varannan arbetskraftsinvandrare föreföll ha samma nationella/etniska bakgrund som arbetsgivaren. Det var vanligast bland de rena arbetskraftsmigranterna och särskilt bland kinesiska kockar. I de allra minsta företagen var tre fjärdedelar av migranterna landsmän med arbetsgivaren. Flera indikatorer tyder på att många arbetsgivare utnyttjade arbetskraftsinvandrarnas utsatta ställning. Det är möjligt att arbetsgivare samtidigt ville hjälpa och exploatera landsmän, särskilt i små företag utan kollektivavtal. Andra

studier antyder att hypotesen att kockar rekryterades från tredje land på grund av bristyrkes-efterfrågan kan ifrågasättas.

Antalet nya arbetstillstånd till tredjelandsmigranter i restaurang- och städbranscherna steg kraftigt fram till 2011 och började från 2012 minska. Möjliga förklaringar till denna utveckling och den nya uppgången under 2017 diskuteras.

2) PUBLIKATIONER INOM PROJEKTET

- Olle Frödin & Anders Kjellberg (2018) "Labor Migration from Third Countries to Swedish Low-wage Jobs", *Nordic Journal of Working Life Studies*, vol. 8 nr 1 (March 2018), sid. 65-85. http://portal.research.lu.se/portal/files/40268826/Labor_Migration_from_Third_Countries_to_Swedish_Low_wage_Jobs_Fr_din_Kjellberg.pdf

- Olle Frödin & Anders Kjellberg (2017) "Arbetskraftsmigration från tredje land i låglöneyrken", *Arbetsmarknad & Arbetsliv* nr 1 2017, sid. 84-102.
http://portal.research.lu.se/portal/files/22883855/Fr_din_Kjellberg_Arbetskraftsmigration_i_l_gl_neyrken.pdf

- Olle Frödin & Anders Kjellberg (2015) "Arbetskraftsinvandring från tredje land i restaurang- och städbranscherna", i Catharina Calleman & Petra Herzfeld Olsson (red.) *Arbetskraft från hela världen. Hur blev det med 2008 års reform?* Stockholm: Delegationen för migrationsforskning (Delmi), Rapport no 2015:9, sid. 150-199.
http://portal.research.lu.se/portal/files/5646416/8312176.pdf

3) PRESENTATIONER AV PROJEKTET PÅ KONFERENSER OCH SEMINARIER

- *Forskning på gång*, Sociologiska institutionen, Lunds universitet 24 Mars 2015:
Olle Frödin och Anders Kjellberg presenterar forskningsprojektet *Arbetskraftsmigration, fack och arbetsgivare*.

- Forte Talks 8 mars 2016 (Olle Frödin):
ARBETSKRAFTSINVANDRING TILL SVERIGE SEDAN 2008

Speakers:
Petra Herzfeld Olsson, docent i civilrätt och universitetslektor i internationell arbetsrätt, Uppsala universitet
Olle Frödin, universitetslektor i sociologi, Lunds universitet
Anders Neergaard, biträdande professor i sociologi med inriktning mot migration och etniska relationer, REMESO, ISV, Linköpings universitet

Moderator:
Joakim Palme, professor i statskunskap vid Uppsala universitet, ordförande för Delegationen för migrationsstudier

---

Arrangör: Delegationen för migrationsstudier (Delmi). Hemsida: www.delmi.se

Konferensens hemsida:
http://talks.forte.se/2016/program/seminarier/arbetskraftsinvandring-till-sverige-sedan-2008/

- Olle Frödin och Anders Kjellberg presenterade sin forskning på *Forskarträff om migration och arbete* 18 maj 2016 i Stockholm arrangerad av Svenska ESF-rådet, Forte, Vetenskapsrådet och Delmi (Delegationen för migrationsforskning)

Forskarträff om migration och arbete - konsten att riva gränser

Den 18 maj 2016, kl. 13-16. Konferens Spårvagnshallarna, Birger Jarlsgatan 57A.

- Olle Frödin och Anders Kjellberg presenterade sin forskning under rubriken ”Arbetskraftsmigration från tredje land i låglöneyrken” på konferensen *Människor i rörelse. Migration och arbete* 10-11 november 2016 i Norrköping. Arrangörer: Arbetets museum och Rådet för yrkeshistorisk forskning, med stöd av Forte och i samarbete med Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier vid Linköping University och FALF – Forum för arbetslivsforskning.

Länk till konferensrapporten:
http://www.arbetetsmuseum.se/wp-content/uploads/2014/11/Konferensrapport-2016.pdf

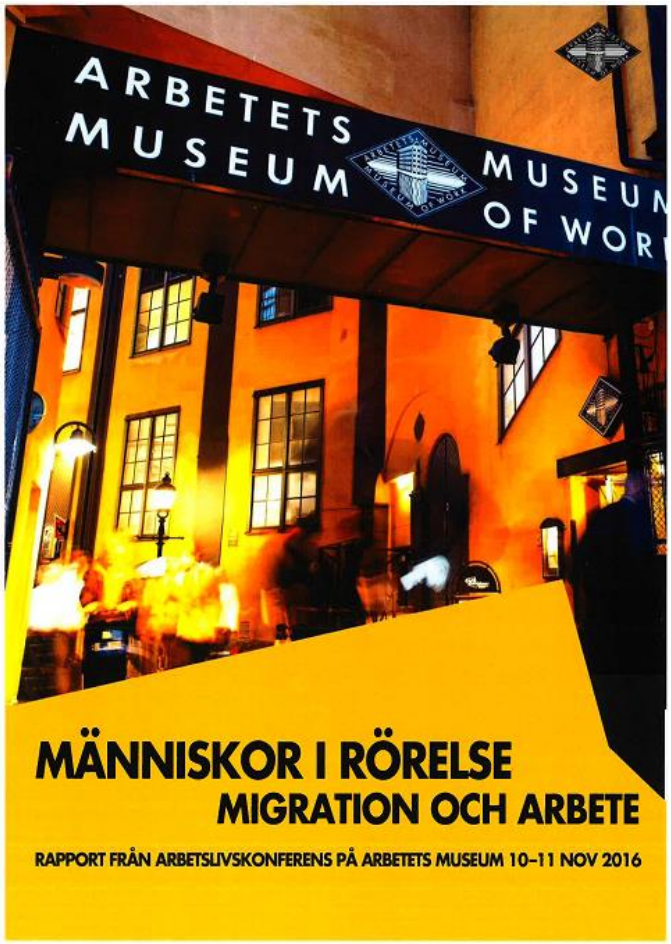

- Hela antologin *Arbetskraft från hela världen* presenterades av dess redaktörer i Stockholm 15/12 2015 och sändes av SVT Forum: https://www.svt.se/nyheter/svtforum/arbetskraft-fran-hela-varlden

Arbetskraft från hela världen

Seminarium med diskussion om reformens följder.
Med utgångspunkt i en antologi som samlar 13 författare från olika forskningsdiscipliner och som belyser arbetskraftsinvandring från högkvalificerade arbetstagare till bärplockare och migrant-arbetare i städ- och restaurangbranschen samt papperslösas migranters ställning på arbetsmarknaden, diskuterar seminariedeltagarna reformens följder. Arrangör: Demi från 15/12.

Antologin kan laddas ned från Delmis hemsida här: http://www.delmi.se/regelverk#!/arbetskraft-fran-hela-**varlden**-rapport-och-policy-brief-20159-1

Antologins redaktörer Catharina Calleman och Petra Herzfeld Olsson på DN Debatt 15/12 2015: "Reformera lagen om arbetskraftsinvandring"

Antologin recenserades i *Ekonomisk debatt* nr 3 2016 (sid 70-72): ”Tvärvetenskapligt bidrag till debatten om arbetskraftsinvandring” (av Mats Hammarstedt; professor i nationalekonomi, Linnéuniversitetet i Växjö). Läs recensionen här: http://nationalekonomi.se/sites/default/files/NEFfiler/44-3-Rec%20Hammarstedt.pdf

4) PROJEKTET I MEDIA

Arbetet 15/12 2015: Forskarna om reformen av arbetskraftinvandring (av Birgitta Ländin)

Fastighetsfolket 15/12 2015: Arbetskraftsinvandrare i utsatt position (av Sofia Lindroth)

Arbetet nr 1 2016, sid. 11, 15/1: Många vill jobba för att få stanna (av Birgitta Ländin)

Hotellrevyn 19/1 2016: Migranter vill jobba trots dåliga villkor (av Kerstin Gustafsson Figueroa)

Hotellrevyn 28/6 2017: Forskaren: ”Arbetaren är nästan livegen” (av Lisa Castilla): http://www.hotellrevyn.se/forskaren-arbetaren-ar-nastan-livegen/

Den som kommer ensam till ett nytt land hamnar lätt i beroendeställning till arbetsgivaren.

5) KONTAKTINFORMATION

Anders Kjellberg, professor
Tel 046-222 88 47
E-mail: anders.kjellberg@soc.lu.se
Hemsida: http://www.soc.lu.se/anders-kjellberg
Website: http://www.soc.lu.se/en/anders-kjellberg

Olle Frödin, docent
Phone: 046-222 33 73
E-mail olle.frodin@soc.lu.se
Hemsida: http://www.soc.lu.se/olle-frodin
Website: https://www.soc.lu.se/en/olle-frodin

LUND UNIVERSITY
Faculty of Social Sciences